

HOMILIE¹

ZONDAG VAN DE ORTHODOXIE

8 maart 2009

Orthodoxe Kathedraal HH. Aartsengelen – Brussel

Dierbare christenen,

Deze zondag, geliefde Christenen, is anders dan de andere zondagen, want zij brengt ons allen samen voor gemeenschappelijk gebed, ongeacht onze ethnische afkomst, onze taal of onze plaatselijke gebruiken. Er zijn gelovigen die zelfs denken dat dit de reden is waarom deze dag de zondag van de Orthodoxie heet. Maar dat is niet de reden, want deze dag wordt niet « zondag van de orthodoxie » genoemd omdat alle orthodoxen samen komen bidden, maar omdat we vandaag de overwinning vieren van het orthodoxe geloof op een ketterij, die een afwijking is van de leer van het evangelie.

Het woord ketterij, heresie, komt uit het klassieke Grieks. In het Oud-Grieks betekende het een eigen mening, een eigen visie. De Kerk heeft dit woord overgenomen en heeft er de betekenis aan gegeven van een persoonlijke opinie van bepaalde mensen over godsdienstige onderwerpen, een opinie die geen rekening houdt met de Heilige Schrift, noch met de leer van de Kerkvaders, noch met de onfeilbare besluiten van de Oecumenische concilies. Het gaat dus om een eigenzinnige opinie van mensen die zichzelf belangrijker vinden dan de andere christenen en geen rekening houden met de officiële leer van de kerk, die toch het lichaam van Christus is. Het belangrijkste is echter dat de heresie directe gevolgen heeft voor de redding van de mens, want deze ondergraaft de grondslag van het geloof, dat onontbeerlijk is voor onze redding. Het christelijk geloof is

¹ Homilie van Prof. Dr. Panagiotis Yannopoulos, emeritus van de UCL en Archont van het Oecumenisch Patriarchaat.

geen ideologie, noch een theoretische menselijk opinie over het goddelijke. Het christelijk geloof is de diepe en onwankelbare overtuiging, gebaseerd op de waarheid zoals Christus deze heeft geopenbaard, en zoals deze onvervalst en ongeschonden wordt behouden in de Kerk, als geheel van gelovigen, met Christus als Leidsman. De ketter die zich heeft afgescheiden van de Kerk, heeft zich tegelijkertijd afgewend van de bron van de Goddelijke Genade, de Trooster, de Geest der waarheid, de derde persoon van de Heilige Drieëenheid, Die het werk van Christus voortzet, Die ieder mens verlicht die in de wereld komt, en Die de mensheid naar zijn uiteindelijk doel leidt : het Koninkrijk Gods.

Ketterijen en kettters zijn er altijd geweest, al vanaf de tijd der Apostelen. De Apostel Paulus schrijft aan Titus : een mens die verdeeldheid zaait, moet gij, na hem een- en andermaal vermaand te hebben, mijden, want gij weet dat zulk een mens op de verkeerde weg is en zichzelf door zijn zonde veroordeelt. Christus leert dat de goede herder de hele kudde in de steek laat om het verloren schaap te gaan redden. De goede vader sluit de verloren zoon in zijn armen, die tot inkeer is gekomen. Voor iedere zonde bestaat er een weg terug, een weg naar redding, maar voor een bewuste ketter ligt dat anders. Wie willens en wetens niet tot inkeer wil komen veroordeelt zichzelf. Wie zich bewust afkeert van de goddelijke genade begaat de zonde tegen de Heilige Geest, waarvoor geen vergeving is. Deze ketter probeert ook anderen mee te slepen in zijn denkwijze. Daarom heeft de Kerk de ketterijen moeten bestrijden, niet uit strijdlust of onverzoenlijkheid, maar om de kudde te beschermen en om het juiste geloof, de orthodoxie, af te bakenen. De Kerk tracht het rechte geloof op te bouwen op de rots van de Heilige Schrift, waarvan zij de uitleg heeft vastgelegd in de besluiten van de concilies. De kerk heeft de leiders van de ketterijen altijd opgeroepen om afstand te doen van hun dwaalleringen. En pas wanneer zij verstokt bleven vasthouden aan hun dwalingen, besloot de Kerk hen af te scheiden van haar lichaam, in navolging van de woorden van Christus dat « wanneer je hand je tot val brengt, houw die dan af, want het

is beter voor je dat één lidmaat verloren gaat, dan dat heel je lichaam verloren gaat. Het zelfde zei de heilige Gregorius de Theoloog, toen hij over ketterijen sprak : wanneer een dokter een ingreep doet, snijdt hij het rotte vlees weg, zodat het hele lichaam niet geïnfecteerd wordt. De ketterij is de hand die ons tot val brengt, het rotte vlees is de zoon des verderfs, de ziekte van de ziel is de geestelijke dood.

Zoals ik reeds zei, zijn er heel veel ketterijen geweest in de loop van de tijd, die overwonnen zijn, omdat Christus zelf heeft gezegd dat de poorten van de Hades de kerk niet zullen overweldigen. De orthodoxie heeft de strijd altijd gewonnen, volgens het woord van het Evangelie. Vandaag vieren we een dergelijke overwinning : de overwinning van het orthodoxe geloof over de ketterij aangaande de verering van de ikonen. Een wapen in deze strijd waren de oecumenische concilies, dat wil zeggen de bijeenkomsten van de afgevaardigden van al de christelijke gemeenten, die, met Gods hulp, in een geest van liefde en wederzijds respect, de antwoorden en oplossingen gegeven hebben op de vragen en de onderwerpen die toen actueel waren. Het laatste Concilie, het zevende, was in 778. Dit concilie maakte een eind aan de ikonenstrijd. De ikonenstrijd was niet een simpele kwestie over kunst of een maatschappelijke beweging, maar ging over een dwaalleer die de inhoud van de christelijke heilsleer ondermijnde.

De ikonenbestrijders ontkenden de menselijke natuur van Christus, zij verwierpen dus de menswording. Maar zonder menswording, zonder lijden, zonder kruisiging en opstanding is er geen verlossing. Als de vleeswording geen werkelijkheid is, dan is onze prediking en ons geloof zonder inhoud. De verlossing van de mens ontspringt aan Christus' Kruis, dat de ikonenbestrijders niet vereerden. Ondanks de veroordeling van de ikonenbestrijding, kwam deze veertig jaar later weer op. Deze tweede fase duurde van 815 tot 843. Toen heeft keizerin Theodora, na de dood van haar man, keizer Theofilos, opnieuw de besluiten van het zevende oecumenische Concilie in werking gesteld en heeft zij

voorgoed de ikonen hersteld. De vaders die bijeenkwamen in Konstantinopel om de ikonenverering in te voeren en om de orthodoxie te herstellen, vonden het nuttig om terug te kijken naar de geschiedenis van de Kerk en om de veroordeling van al de ketterijen te herhalen die in verschillende tijden zijn opgekomen en veroordeeld. Maar omdat de Kerk niet alleen aandacht wilde schenken aan de negatieve standpunten, wilden de vaders ook op een positieve manier de inhoud van de Orthodoxie weergeven. Daarom hebben zij de besluiten van de concilies herhaald en bevestigd en zo heel de inhoud van de Orthodoxie kort weergegeven. Zij verklaarden dat dit het geloof is van de Apostelen, van de Heiligen, van de Vaders. Het geloof dat de wereld heeft gered. Deze beschrijving, deze kwintessence van het Christendom, dit handvest van de orthodoxe gelovigen, wordt altijd op deze dag voorgelezen in al de orthodoxe kerken, en wij zullen dit ook vandaag gaan horen.

Laten we er met aandacht naar luisteren, want in deze tijd, meer dan duizend jaar na verkondiging van de orthodoxie, hebben de ketterijen nog steeds hun duistere en zielverder-vende invloed. U weet het goed, en ik hoef er niet op in te gaan, dat wij omringd zijn door veel ketterijen en dat er mensen zijn die ver zijn van Gods genade en die proberen ons mee te slepen om ons nog slechter te maken dan zij zelf zijn. U weet ook dat veel van onze broeders zich hebben laten overhalen en in dwaling geraakt zijn, en vijanden van de orthodoxie geworden zijn. Soms benaderen ze ons als zogenaamde vrienden, als landgenoten of collega's. In werkelijkheid zijn het echter de wolven in schaapsvacht waarover het Evangelie spreekt. Zij maken misbruik van onze vriendelijkheid, van onze vriendschap en ook van onze onwetendheid of onze zwakheid. Ze dringen er op aan dat we hen in onze huizen binnen laten. Dan zeggen ze dat ze willen discussiëren. Maar zoals alle huichelaars, hebben ze geleerd hun kans af te wachten, en niet onmiddellijk hun echte gezicht te laten zien. Later beginnen ze ons druppel voor druppel het vergif toe te dienen van de twijfel en de leugen. Ze zijn goed voorbereid, ze zijn bedreven in het vinden van

citaten uit de Heilige Schrift. Ze weten verzen aan te halen die hun meningen ondersteunen en die lichten ze toe. En wij zijn zo naïef, we doen er niets aan om te leren wat we geloven, we kijken nooit in de Bijbel, we letten niet op de raadgevingen van de Kerk. We hebben twijfels en we zijn klaar om de leugens te aanvaarden. Laten we daarom uitkijken, broeders, het is niet voldoende dat we het feest van de Orthodoxie vieren, het is belangrijker dat we de Orthodoxie beter leren kennen. Moge God ons daarbij tot onze Leidsman zijn.